

Szövegértés fejlesztése

/Forrás: Laczkó Mária

A szövegértés fejlesztésének lehetőségei – gyakorlattípusok egy szövegértést fejlesztő órára/

Bevezetés

Az olvasási folyamatot az olvasás technikai szakaszára és az olvasottak megértésének a fázisára különítik el. Az elsőben a szó szegmentálása, vagyis a leírt betűsorok betűinek a megfelelő beszédhanggal történő azonosítása valósul meg. A következő szakaszban a már szegmentált szó morfológiai-szintaktikai szerkezetének azonosítása és a jelentés felismerése jelenti a fő feladatot. Az olvasás mind tökéletesebb elsajátításában és az olvasottak egyre jobb és magasabb szintű feldolgozásában a központi szerepet betöltő beszédészlelési és beszédmegértési műveletek mellett nagyon fontos a szókincs megfelelő mérete. Ezen kívül jelentős szerepet játszik a szavak megfelelő ingerre történő előhívhatósága, a háttérismeret aktiválhatósága, illetőleg a grammatikai-szintaktikai szabályok ismerete és azok alkalmazása is. Az olvasás és az olvasott szöveg megértésének eredményességét ugyancsak befolyásolja az emlékezeti működés. A bekezdések vagy a szövegrészek közötti kapcsolatok megértése a rövid távú memória működését feltételezi, míg például a háttérismeret összekapcsolása az éppen olvasottakkal a hosszú távú emlékezeti működésen alapul. A memória működése kapcsolatban áll a figyelemmel. Ha a figyelem működése elégséges, akkor a látási és a hallási ingerek tárolódnak az érzékek raktárában, és innen jellé alakulva jutnak el és őrződnek meg a hosszú távú memóriában, ellenkező esetben kiesnek a memóriából.

A verbális memória fejlesztése

12 szót mondunk egymás után (vagy esetleg előre elkészített hangfelvételtől játszunk le őket). A diákok feladata az, hogy az utolsó szó elhangzása után annyit kell felidézniük, amennyit csak tudnak

A vizuális memória fejlesztése

12 szókértét mutatunk vagy vetítünk egymás után. A diákoknak ezúttal is az utolsó kértét felmutatása vagy kivetítése után emlékezetből kell visszaidézniük annyi kértét, amennyit tudnak.

A hallás utáni szövegértés fejlesztése

Ehhez a feladathoz hanganyagot használunk. Természetesen ez némi előkészületet igényel, és ügyelni kell arra, hogy a hanganyag jó minőségű legyen. A tanulók feladata az, hogy figyelmesen hallgassák meg az adott részletet, majd kérdésekkel ellenőrizzük a hallott szöveg megértését. 10 kérdés elegendő az ellenőrzéshez, amelyek a szöveg összefüggéseire, továbbá kulcsfontosságú eseményekre és részletekre is rákérdeznek. (A bemutatott regényrészlethez több kérdést adtunk meg.)

A következő feladatban a tanulók az elhangzott szövegrészletet nyomtatott formában kapják meg. Címet kell adniuk a részletnek, majd ismét a szavak jelentését ellenőrizzük. A szavak jelentésének ellenőrzéséhez a szövegből négy szót választottam. Az ezekhez tartozó definíciók a nyomtatott lapon szerepelnek. A diákoknak kell megkeresniük, hogy a definíciók a szöveg mely szavaira illenek. (Zárójelben ismét megadtuk a megoldásokat.)

Szövegalkotás mondatokból (a szövegkohéziós elemek)

Ebben a feladatban egy rövid szöveg mondatait kevertük össze. Az összekevert mondatokat kivetíthetjük, lediktálhatjuk, vagy nyomtatott formában is megkaphatják a diákok. A tanulók feladata az, hogy megállapítsák a szöveg mondatainak helyes sorrendjét.

Szövegek rekonstrukciója

Ebben a feladatban két szöveg mondatai keveredtek össze. A tanulók feladata az, hogy válogassák szét a szövegeket alkotó mondatokat, és állítsák össze a két szöveget.

Bekezdésekre tagolás

A következő feladattípusban egy szöveget kell a tanulóknak bekezdésekre tagolniuk. Ezt követően (illetőleg az ellenőrzés után) készíttessünk a szöveghez vázlatot oly módon, hogy fő címekkel és alcímekkel kell a tanulóknak összefoglalniuk a bekezdéseket. Kérdezzünk rá a szöveg típusára, és jellemeztessük az ilyen szöveget. Ezzel összefüggésben győződjünk meg arról, mi segítette/segítheti a tanulókat a szöveg típusának felismerésében.

Szöveg kiegészítése szavakkal

A szövegkiegészítési feladatok a szövegértés fejlesztésén túl a szókincs és az aktivizálható szókincs fejlesztéséhez is hasznosak. A kiegészítendő szöveg típusa változó lehet. Korábbi szövegértési vizsgálatok eredményeit alapul véve főképpen leíró és kommentár típusú szövegek gyakoroltatását javasoljuk e módon.